Procesy integracyjne i dezintegracyjne w Europie

Podręcznik akademicki

free copy/egzemplarz bezpłatny

redakcja naukowa

Anna PACZEŚNIAK
Monika KLIMOWICZ

Wrocław 2014

Procesy integracyjne i dezintegracyjne w Europie

Podręcznik akademicki

redakcja naukowa
Anna PACZEŚNIAK
Monika KLIMOWICZ

OTO–Wrocław
2014

Recenzent
prof. nadzw. dr. hab. Zbigniew Czachór

Copyright by Anna Pacześniak, Monika Klimowicz & Autorzy
Kopiowanie, przedruk, umieszczanie w Internecie bez zgody redaktorów
i autorów w całości lub we fragmentach – zabronione

Korekta językowa
Jolanta Kardela

Projekt okładki, skład, łamanie, korekta techniczna
OTO

Publikacja współfinansowana:
• z budżetu Województwa Dolnośląskiego
• ze środków Frakcji Europejskiej Partii Ludowej w Parlamencie Europejskim
• ze środków Katedry Studiów Europejskich Uniwersytetu Wrocławskiego

ISBN 978-83-927859-1-0

Wydanie I, Wrocław 2014

OTO–Wrocław
www.o-to.pl

Spis treści

Wprowadzenie 9

Część I Dziedzictwo współczesnej Europy

Aldona Wiktorska-Święcka
Wyznaczanie granic i konstruowanie tożsamości Europy 19
1. Dylemat inkluzji i ekskluzji w definiowaniu granic 20
2. Granice Europy 21
   2.1. Historyczne konteksty definiowania granic Europy 22
   2.2. Metapolityczna i społeczno-kulturowa delimitacja Europy 23
   2.3. Europa w wymiarze instytucjonalno-politycznym 26
3. Wyznaczniki tożsamości europejskiej 28
   3.1. „Tożsamość" i główne podejścia do kształtowania tożsamości zbiorowych 29
   3.2. Modele tożsamości europejskiej 31
   3.3. Tożsamość europejska jako „esencja" 33
   3.4. Tożsamość europejska jako konstrukt 36
   3.5. Tożsamość europejska jako *unitas multiplex* 37
4. Definiowanie tożsamości europejskiej w kontekście wyzwań przyszłości 39

Paweł Turczyński
Integracja i dezintegracja w Europie 43
1. Starożytność 44
2. Antyk klasyczny 45
3. Międzyepoka 51
4. Średniowiecze 55
5. Suwerenność państw 59
6. Epoka odkryć 62
7. Cykle nowożytności 64

Paweł Turczyński
Europa podzielona 71
1. Prehistoria – geneza podziałów 71
2. Karoliński rdzeń 75

3. Enklawa brytyjska i nordycka 77
4. Autorytarne peryferie 83
5. Blok komunistyczny 87
6. Koncepcje integracji europejskiej i ich realizacja po 1968 r. 93
Podsumowanie 95

Aldona Wiktorska-Święcka
Transnarodowe społeczeństwo obywatelskie na poziomie europejskim 97
1. Społeczeństwo obywatelskie – zagadnienia definicyjne 99
2. Normatywno-aksjologiczny wymiar społeczeństwa europejskiego w europejskiej myśli politycznej 100
3. Społeczeństwo obywatelskie w aktualnych koncepcjach demokracji 109
4. Instytucjonalny wymiar społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej europejskiej przestrzeni publicznej 113
5. Społeczeństwo obywatelskie w wymiarze europejskim – dylematy teraźniejszości i wyzwania przyszłości 119

Część II Konstruowanie Unii Europejskiej

Anna Pacześniak
Niepaństwowy system polityczny Unii Europejskiej 127
1. Wielopoziomowość systemu politycznego Unii Europejskiej 128
2. Hybrydalny charakter reżimu Unii Europejskiej 134
3. Relacje między państwami członkowskimi a instytucjami ponadnarodowymi – rywalizacja czy kooperacja? 138
Podsumowanie 143

Aldona Wiktorska-Święcka
***Governance* jako nowy paradygmat sterowania rozwojem w procesach integracji europejskiej 147**
1. *Governance* – podstawowe zagadnienia definicyjne 149
2. *Multilevel governance* na poziomie europejskim 152

3. *Governance* na poziomie państwa w kontekście specyfiki państw europejskich 157
4. *Governance* w rozwoju regionalnym i lokalnym 161
5. Inne typy *governance* w procesach integracji europejskiej 166
6. *Governance* w wymiarze globalnym 170
7. Dylematy i krytyka towarzyszące podejściu *governance* z perspektywy procesów integracji europejskiej 172

Maciej Cesarz
Porządek prawny Unii Europejskiej 179
1. Charakter prawny Unii Europejskiej 180
2. Kompetencje Unii Europejskiej 182
3. Definicja i charakter prawa Unii Europejskiej 185
4. Źródła prawa Unii Europejskiej 186
   4.1. Prawo pierwotne 186
   4.2. Prawo wtórne 188
5. Prawo Unii a prawo krajowe 197
Podsumowanie 200

Monika Klimowicz
Ewolucja celów polityki regionalnej Unii Europejskiej w procesie integracji gospodarczej 203
1. Kształtowanie celów polityki regionalnej na latach 1989–1993 204
2. Modyfikacja polityki regionalnej Unii Europejskiej w latach 1994–1999 211
3. Reforma założeń polityki regionalnej w latach 2000–2006 216
4. Nowy paradygmat polityki regionalnej Unii Europejskiej na lata 2007–2013 221
5. Polityka regionalna 2014–2020 jako polityka proinwestycyjna i proinnowacyjna 227
Podsumowanie 232

Część III Problemy i dylematy

Rafał Riedel
Protekcjonizm europejski i jego konsekwencje 241
1. Definicja i formy protekcjonizmu 241
2. Liberalizm *versus* nacjonalizm gospodarczy a klasycy myśli ekonomicznej 242
3. Protekcjonizm gospodarczy w Europie – lekcje z przeszłości 246
4. Nacjonalizm gospodarczy w integrującej się Europie XXI wieku? 247
5. Współczesna fala protekcjonizm w Europie jako reakcja na kryzys gospodarczy 249
6. Pomoc publiczna w Unii Europejskiej 251
7. Polityka kursu walutowego jako forma protekcjonizmu 253

Podsumowanie 255

Monika Klimowicz
Niewypłacalność państw strefy euro 259
1. Ujęcie teoretyczne niewypłacalności państw unii monetarnej 259
2. Zadłużenie państw strefy euro a ich niewypłacalność 263
3. Niewypłacalność jako motor integracji gospodarczej 272

Podsumowanie 278

Rafał Riedel
Konkurencyjność Unii Europejskiej w globalizującym się świecie 281
1. Europejska koncepcja konkurencyjności 281
2. Polityka konkurencyjności w zglobalizowanej gospodarce 283
3. Europejski model społeczny a wyzwania globalizacji 285
4. Pakiet klimatyczno-energetyczny a konkurencyjność europejskiej gospodarki 287
5. Unia walutowa i jej wpływ na konkurencyjność Europy 292

Podsumowanie 294

Maciej Bachryj-Krzywaźnia
Tożsamość Europy – tożsamość europejska 297
1. Europa jako konstrukt kulturowy 297
2. Kulturowe korzenie Europy 299
3. Tożsamość – dylematy teoretyczne 302
4. Tożsamość europejska – studium empiryczno-opisowe 305
5. Perspektywy tożsamości europejskiej 310
Podsumowanie 313

Paweł Turczyński
Dylematy i perspektywy kolejnych rozszerzeń 319
1. „Optymalny obszar ekonomiczny" – skutki poszerzeń 320
2. Między integracją a pogłębianiem europejskich podziałów 324
3. Perspektywy akcesji: Bałkany, Ukraina, Turcja 329
4. Europejska polityka sąsiedztwa 341
Podsumowanie 342

Agnieszka Florczak, Anna Pacześniak
Unia Europejska – strażniczka wartości czy (własnych) interesów? 345
1. Ewolucja katalogu wartości jako podstaw funkcjonowania Wspólnot Europejskich/Unii Europejskiej 346
2. Prawa człowieka 348
3. Demokracja i praworządność 355
4. Równość, równouprawnienie i zakaz dyskryminacji 361
Podsumowanie 370

Noty o autorach 377

Wprowadzenie

Obraz dzisiejszej Europy jest odbiciem złożonej natury współpracy i konfliktów w historii kontynentu na przestrzeni wieków, nieustanie przeplatających się procesów integracyjnych i dezintegracyjnych, zachodzących zarówno w obszarze gospodarczym, jak i politycznym. Ich wielowątkowość, nielinearność i skomplikowanie sprawiają, że przeprowadzenie analizy uwarunkowań i skutków tych procesów jest zadaniem bardzo ambitnym, wymagającym wiedzy z zakresu ekonomii, historii, nauk politycznych, stosunków międzynarodowych, prawa, socjologii, kulturoznawstwa, psychologii.

W XXI wieku trudno byłoby znaleźć drugiego Leonarda da Vinci, który łączyłby wiedzę, umiejętności i talenty z wielu dziedzin i dyscyplin naukowych, pozwalających kompleksowo wyjaśnić fenomen współczesnej Europy i Unii Europejskiej. Jako redaktorki podręcznika uznałyśmy zatem, że szansą na sukces (bo gwarancji w dydaktyce oraz nauce nikt i nic dać nie może), jest zaproszenie do wspólnego pisania podręcznika naukowców i dydaktyków, których cenimy za erudycję, kreatywność i twórcze podejście, ponadprzeciętną fascynację badanymi obszarami, idących w parze z umiejętnością przystępnego i zrozumiałego wykładu. Mamy to szczęście, że autorów nie musiałyśmy daleko szukać, z większością pracujemy bowiem w Katedrze Studiów Europejskich na Uniwersytecie Wrocławskim. Takie wspólne pisanie okazało się fascynującą przygodą, ale wymagało też dużej dyscypliny i cierpliwości, było okraszone niekończącymi się dyskusjami, a niejednokrotnie gorącymi sporami, zwłaszcza gdy wizje redaktorek rozmijały się z koncepcjami i aspiracjami autorów. Mamy nadzieję, że ostateczny efekt tej pracy broni się pod względem merytorycznym.

Zadaniem autorów poszczególnych rozdziałów było ukazanie wielowymiarowości i złożoności problemów występujących współcześnie w Europie. W podręczniku największy nacisk został położony na aktualne wyzwania Unii Europejskiej w kontekście zmieniającego się dynamicznie otoczenia. Mając świadomość istnienia olbrzymiej literatury dotyczącej integracji europejskiej, większość autorów świadomie zrezygnowała z historycznego podejścia w rozważaniach na temat kształtowania się współczesnej Europy, choć w pierwszej części podręcznika, w której opisano dziedzictwo kulturowe

i cywilizacyjne, było ono często nieuniknione. W podręczniku nie omawiamy zatem kolejnych etapów integracji gospodarczej, nie analizujemy chronologicznie unijnych traktatów, nie rekonstruujemy kolejnych rozszerzeń Unii Europejskiej, a poszukujących takich informacji odsyłamy do naszego wcześniejszego podręcznika przygotowanego przez pracowników wrocławskiej europeistyki *Podstawy europeistyki* pod red. Wiesława Bokajły i Anny Pacześniak (2009), czy do podręczników przygotowanych przez inne ośrodki studiów europejskich.

W związku z tym, że – jak napisał Janusz Ruszkowski (2012: 29) – żadna pojedyncza teoria w studiach europejskich nie jest w stanie wyjaśnić kompleksowo wszystkich aspektów funkcjonowania Unii Europejskiej, celowo postawiliśmy na swoisty eklektyzm metodologiczny, zdając sobie sprawę, że może się to spotkać z zarzutem instrumentalnego potraktowania poszczególnych teorii, perspektyw i orientacji badawczych. Uważny czytelnik odnajdzie na przykład w kolejnych rozdziałach zarówno odwołania do teorii międzyrządowej, jak i neofunkcjonalnej, ponieważ obie, tłumacząc procesy integracyjne w odmienny sposób, przybliżają do poznania prawdy. W naszym przekonaniu uczciwość i rzetelność wobec odbiorców podręcznika wymaga od jego autorów otwarcia na różne teorie i podejścia, a przynajmniej nieudawania, że istnieją tylko jedna czy dwie, akurat te przez nas „ulubione". Niejednokrotnie sam obszar badawczy skłaniał autorów do przyjęcia konkretnej perspektywy. Trudno wyobrazić sobie rozważania na temat kształtowania tożsamości europejskiej na poziomie jednostek i grup bez sięgnięcia do konstruktywizmu czy analizowanie systemu politycznego Unii Europejskiej z pominięciem subteorii *Multi-level Governance* (MLG), delegowania, europeizacji lub ponadnarodowości.

Podręcznik akademicki powinien odzwierciedlać aktualny stan badań w zakresie dyscypliny czy subdyscypliny naukowej, ale przede wszystkim ma być użytecznym narzędziem ułatwiającym studentom przyswojenie wiedzy, jej systematyzację, umożliwiającym pogłębienie treści omawianych na zajęciach i poznanie różnych, często sprzecznych, stanowisk. Aby jak najlepiej wywiązać się z tego zadania, przeprowadziliśmy wiosną 2014 r. badania ankietowe wśród studentów europeistyki i politologii, w których sondowaliśmy ich potrzeby i oczekiwania wobec struktury oraz sposobu prezentacji wyników badań nad integracją europejską. Ankiety wypełniali zarówno wrocławscy studenci z pierwszych lat studiów licencjackich, jak i kończący swoją akademicką przygodę na poziomie magisterskim. Uznaliśmy, że ich opinie możemy generalizować na inne europeistyczne i politologiczne ośrodki naukowo-dydaktyczne, bo

choć pewnie każde miasto i uczelnia ma swoją specyfikę i odmienny akademicki klimat, to oczekiwania wobec podręcznika ludzi studiujących tę samą dziedzinę w tym samym czasie z dużym prawdopodobieństwem są podobne.

Analiza zebranych ankiet dowiodła, że wymogiem stawianym podręcznikom europeistycznym przez ich adresatów jest przede wszystkim uporządkowanie wiedzy oraz przedstawienie szerokiej perspektywy omawianego tematu. Studenci nie oczekują powielania treści dostępnych w literaturze przedmiotu, nie szukają książki, w której znajdą wszystko (i nic – można dodać ironicznie), nie wypatrują na księgarskim rynku legalnego „bryka", który mamiłby obietnicą zdania egzaminu bez większego intelektualnego wysiłku. Ankietowani studenci przestrzegali przed przysłowiowym „bujaniem w obłokach", czyli oderwaniem rozważań od rzeczywistości, zbytnim teoretyzowaniem, odbywającym się często kosztem analizy opartej na konkretnych przykładach, które pozwalają lepiej zrozumieć i przyswoić wiedzę, przed zbyt skomplikowanym i złożonym wywodem, a nawet przed częstymi zapożyczeniami z języków obcych, które „zaśmiecają" europeistyczne publikacje wydawane w Polsce i czynią je hermetycznymi dla mniej wyrobionego czytelnika. Odpowiedzią na tak sformułowane oczekiwania była gruntowa przebudowa dotychczas dominującego w polskich podręcznikach europeistycznych podejścia historycznego na rzecz uwzględnienia przede wszystkim podejścia problemowego oraz analizy krytycznej.

Wrocławscy studenci deklarowali przywiązanie do tradycyjnej, papierowej wersji podręcznika, ale wielu z nich doceniało także potencjał publikacji elektronicznych, zwłaszcza umieszczanych w otwartych zasobach internetowych. Dzięki wsparciu finansowemu z budżetu województwa dolnośląskiego i Frakcji Europejskiej Partii Ludowej w Parlamencie Europejskim udało się nam wyjść naprzeciw oczekiwaniom nieograniczonego i bezpłatnego dostępu do prezentowanych tutaj treści, które zostały umieszone na stronie internetowej www.bibliotekacyfrowa.pl.

Podręcznik składa się z trzech tematycznych części podzielonych na rozdziały. W części pierwszej autorzy skoncentrowali się na dziedzictwie współczesnej Europy, pokazując, w jaki sposób procesy integracyjne i dezintegracyjne kształtowały tzw. stary kontynent i jego historię. W rozdziale pierwszym Aldona Wiktorska-Święcka przedstawia definiowanie granic Europy oraz związane z tym dylematy znajdujące swój wyraz w procesach transformacji tożsamości europejskiej oraz perspektywach jej definiowania w przyszłości. Rozważania na temat uwarunkowań historycznych, społeczno-kulturowych czy instytucjonalno-politycznych w definiowaniu i postrzeganiu Europy stanowią podstawę

analizy głównych wyznaczników kształtowania się tożsamości europejskiej, która zajmuje tak istotne miejsce w dyskusjach nad integracją europejską, że został jej poświęcony dodatkowo rozdział w trzeciej części książki.

O tym, że na przestrzeni wieków Europa stanowiła obszar zazębiających się ze sobą procesów integracyjnych i dezintegracyjnych przekonuje ze swadą Paweł Turczyński. W dwóch kolejnych rozdziałach analizuje, jak począwszy od starożytności aż do II wojny światowej, a następnie w okresie powojennym, konflikty i rywalizacja między władcami i państwami europejskimi przeplatały się z okresami współpracy i współdziałania, by doprowadzić do projektu niemającego precedensu w światowej historii, jakim jest Unia Europejska. Rozdziały Pawła Turczyńskiego nie są jednak ani kadrem z unijnego filmu propagandowego, ani „bajką dla grzecznych dzieci" z obowiązkowo szczęśliwym zakończeniem, podziały występujące w Europie nie zostały bowiem, zdaniem autora, w pełni zasypane, a Unia Europejska wcale nie gwarantuje, że nie pojawią się kolejne.

Współcześnie jedną z najistotniejszych kwestii w Unii Europejskiej jest społeczny wymiar procesu integracyjnego. Każdy, kto choć trochę zaznajomiony jest z historią powojennej integracji, z ewolucją, jaką przeszły Wspólnoty Europejskie od współpracy sektorowej lat 50. XX w. po Unię Europejską w drugiej dekadzie XXI w., wie, że nie zawsze obywatele państw członkowskich, ich potrzeby, racje, interesy znajdowały się w centrum zainteresowania elit politycznych konstruujących wspólną Europę. O tym, dlaczego idea budowania europejskiego społeczeństwa obywatelskiego stała się począwszy od lat 80. XX w. jedną z ważniejszych sił napędowych integracji europejskiej i o znaczeniu transnarodowego społeczeństwa obywatelskiego rozprawia Aldona Wiktorska-Święcka. Autorka traktuje społeczeństwo obywatelskie jako nieodzowny element zarówno koncepcji społeczno-politycznych, jak i rozwiązań instytucjonalnych w przestrzeni europejskiej, który współcześnie może przyczynić się do sukcesu lub porażki całego wspólnotowego projektu.

Na część drugą podręcznika składają się rozdziały poświęcone zagadnieniom dotyczącym konstruowania Unii Europejskiej. Rozpoczyna go rozdział Anny Pacześniak, w którym autorka analizuje Unię Europejską jako szczególny rodzaj organizacji łączącej cechy państwowego systemu politycznego oraz rozbudowanej organizacji międzynarodowej. Poszukuje w nim odpowiedzi na pytanie, jakim prawem – przy tak skomplikowanej wielopoziomowej i wielopłaszczyznowej materii decyzyjnej i instytucjonalnej – Unia Europejska działa i jak udaje się jej zachować wewnętrzną stabilność.

W Europie coraz silniejsza jest świadomość konieczności poszukiwania lub wypracowania nowych sposobów na zarządzanie procesami zachodzącymi w przestrzeni publicznej. W Unii Europejskiej gwałtownie wzrosło zainteresowanie możliwościami udoskonalenia funkcjonowania systemu instytucjonalnego w zakresie realizowanych na szczeblu europejskim i krajowym polityk. Rozdział autorstwa Aldony Wiktorskiej-Święckiej poświęcony jest koncepcji *governance*, która jest jednym z zasadniczych i dominujących podejść w zakresie wyjaśniania procesów zachodzących w Unii Europejskiej oraz nowym paradygmatem sterowania rozwojem w procesach integracji europejskiej, który ma przeciwdziałać niekorzystnym tendencjom zachodzącym w przestrzeni publicznej.

Kolejny rozdział dotyczy konstrukcji prawnej Unii Europejskiej, która – będąc w istocie organizacją ponadnarodową – dysponuje własnym, samoistnym i autonomicznym porządkiem prawnym stanowiącym integralną część kultury europejskiej. Maciej Cesarz wskazuje, że tworzenie unijnego prawa nawiązuje do ukształtowanych wcześniej kulturowych źródeł krajowych, a jednocześnie odznacza się cechami unikatowymi w skali światowej.

Celem rozdziału Moniki Klimowicz jest przedstawienie ewolucji polityki regionalnej UE, której kształt zawsze determinowany był doświadczeniami wynikającymi z procesów poszerzania i pogłębiania integracji europejskiej oraz przyjmowanymi koncepcjami rozwoju społeczno-gospodarczego. Od dłuższego czasu polityka spójności stanowi jeden najważniejszych obszarów działania w ramach Unii Europejskiej, a wspieranie rozwoju regionalnego jest postrzegane jako działanie prowadzące nie tylko do wyrównania poziomów rozwoju gospodarczego i społecznego, lecz także umożliwiające prowadzenie efektywnej współpracy między regionami i państwami członkowskimi.

Część trzecia podręcznika obejmuje rozważania dotyczące problemów i dylematów, o jakich dyskutuje się lub powinno się dyskutować we współczesnej Europie. Wybór omawianych zagadnień to wypadkowa przemyślanej i „wydeliberowanej" koncepcji opierającej się na zainteresowaniach badawczych poszczególnych autorów, wnioskach płynących z zajęć dydaktycznych i pytań, które zadają nam dociekliwi studenci oraz w pewnej mierze reakcja na to, co pojawia się w dyskursie publicznym w i na temat Unii Europejskiej.

Rafał Riedel skoncentrował się na problemie protekcjonizmu, który mimo wyraźnego po II wojnie światowej trendu polegającego na stopniowej liberalizacji międzynarodowej wymiany handlowej, jest obserwowany zarówno w odniesieniu do praktyki polityczno-gospodarczej istniejącej na jednolitym

rynku europejskim, jak i do relacji gospodarczych Unii Europejskiej z państwami trzecimi. Ten sam autor w kolejnym rozdziale zajął się rolą odgrywaną przez Unię Europejską w gospodarce globalnej i kwestią konkurencyjności znajdującej się na samym szczycie europejskich priorytetów rozwojowych.

Monika Klimowicz za jeden z najistotniejszych problemów Unii Europejskiej uznała kwestię niewypłacalności finansowej państw członkowskich strefy euro. W swoim rozdziale zastanawia się nad przyczynami i skutkami nadmiernego zadłużenia państw europejskich oraz jego znaczeniem dla procesów integracji w ramach Unii Europejskiej. Autorka dochodzi do wniosku, że dla konstrukcji i sprawności funkcjonowania ugrupowania integracyjnego skutki wynikające z problemów finansowych jego członków wcale nie muszą być negatywne.

Maciej Bachryj-Krzywaźnia podjął się z kolei próby odpowiedzi na pytanie dotyczące atrybutów tożsamości Europy jako fenomenu kulturowego, a jednocześnie fenomenu psychospołecznego. Rozdział odzwierciedla złożoność problematyki tożsamości europejskiej, ukazując trudność jednoznacznych rozstrzygnięć w tej kwestii.

Paweł Turczyński uznał, że ogromne znaczenie dla konstrukcji Unii Europejskiej mają jej kolejne rozszerzenia, które z jednej strony wymuszają na organizacji dynamiczne zmiany, z drugiej wpływają na politykę, gospodarkę, stosunki społeczne w nowo przyjmowanych państwach członkowskich, a ponadto generują – zdaniem autora – pogłębiające się nierówności między poszczególnymi państwami, które mogą doprowadzić do postulatów wstrzymania integracji i pojawiania się procesów dezintegracyjnych.

Podręcznik zamyka rozdział, w którym Agnieszka Florczak i Anna Pacześniak zadają pytanie, w jakim stopniu Unia Europejska jest skuteczną promotorką wartości, takich jak demokracja, równość i niedyskryminacja, wolność, praworządność, poszanowanie praw człowieka, tolerancja, zwłaszcza w sytuacji, gdy respektowanie lub ich obrona w stosunkach zewnętrznych godzi w ekonomiczne czy polityczne interesy całej Unii lub poszczególnych państw członkowskich.

Liczymy na to, że oprócz podstawowych celów, jakie stawia się podręcznikom akademickim, udało nam się wspólnie stworzyć możliwość konfrontacji czytelnika z odmiennymi punktami widzenia, opiniami, poglądami, które nie zawsze podzielane były przez wszystkich autorów i redaktorki, ale na pewno stanowią dowód na bogactwo refleksji nad Unią Europejską. Zapraszamy do lektury.

Anna Pacześniak, Monika Klimowicz

Bibliografia

Bokajło W., Pacześniak A. (red.), *Podstawy europeistyki. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwo Atla 2, Wrocław 2009.

Ruszkowski J., *Teorie specjalistyczne w studiach europejskich*, [w:] Ruszkowski J., Wojnicz L. (red.), *Teorie w studiach europejskich. W kierunku nowej agendy badawczej*, IPiE Uniwersytetu Szczecińskiego, IE Uniwersytetu Warszawskiego, Szczecin–Warszawa 2012.

Noty o autorach

Maciej Bachryj-Krzywaźnia – politolog, adiunkt w Katedrze Studiów Europejskich Uniwersytetu Wrocławskiego. Wybrane publikacje: *Intercultural dialogue – overcoming experiential cleavages and transforming cognitive background. Some remarks form hermeneutical and narrative perspective* (2014), *Od podmiotu poznania do poznania podmiotu działającego. Psychoanalityczne i hermeneutyczne współrzędne rozumienia aktora politycznego* (2013), *Metodologiczne implikacje i wyzwania studiów europejskich w perspektywie narratywizmu* (2012), *Irracjonalność jako konstytutywny element polityki* (2011). Zainteresowania badawcze: filozofia i metodologia nauk społecznych, szczególnie w kontekście sporu naturalizm-antynaturalizm.

Maciej Cesarz – prawnik, adiunkt w Katedrze Studiów Europejskich Uniwersytetu Wrocławskiego. Wybrane publikacje: *Od Większej Brytanii do zjednoczonej Europy. Faszystowska doktryna Oswalda Mosleya* (2006), *The European Union's Blue Card System. Legal Foundations, Principles and Controversies* (2013), *Creeping Return to National Frontiers? The Evolution and challenges to Schengen Sytstem* (2014). Zainteresowania naukowe: prawne aspekty integracji europejskiej, swoboda przepływu osób w UE, system Schengen, zarządzanie granicami UE.

Agnieszka Florczak – politolog, adiunkt w Zakładzie Międzynarodowych Stosunków Politycznych w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego oraz w Katedrze Administracji Dolnośląskiej Szkoły Wyższej. Najważniejsze prace pod redakcją i współredakcją: *Prawa człowieka a stosunki międzynarodowe* (2006), *Historia i filozofia praw człowieka* (2006), *Prawa i wolności I i II generacji* (2006), *Ochrona praw człowieka w systemie prawa krajowego* (2006), *Ochrona praw podstawowych w Unii Europejskiej. Wybrane zagadnienia*, (2009), *Encyklopedia politologii, tom 5 – Stosunki międzynarodowe* (2010), *Organizacje międzynarodowe w działaniu* (2014). Zajmuje się naukowo problematyką ochrony praw człowieka.

Monika Klimowicz – politolog i ekonomistka, adiunkt w Katedrze Studiów Europejskich Uniwersytetu Wrocławskiego. Wybrane publikacje: *Bankructwo państw europejskich* (2014), *Selected Politics of the European Union. Evolution in the context of the Lisbon Treaty and the Europe 2020 Strategy* (2012), *Fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności w państwach Europy środkowej i Wschodniej* (2010), *Człowiek we współczesnej gospodarce globalnej* (2011), *Kapitał społeczny – interpretacje, impresje, operacjonalizacja* (2010). Zainteresowania badawcze: społeczne i ekonomiczne aspekty integracji europejskiej, wpływ procesów integracji gospodarczej na zmiany w gospodarkach krajowych i regionalnych.

Anna Pacześniak – politolog, adiunkt w Katedrze Studiów Europejskich Uniwersytetu Wrocławskiego, w latach 2011–2014 wykładowca Wolnego Uniwersytetu w Brukseli. Autorka lub współautorka książek: *Europeizacja polskich partii politycznych* (2014), *Europejska scena polityczna i jej aktorzy* (2014), *Partie polityczne w Polsce i w Europie. Struktury, funkcje, strategie w zmieniającym się otoczeniu* (2013), *Ludzie partii – idealiści czy pragmatycy? Kadry partyjne w świetle badań empirycznych* (2011), *Europeizacja – mechanizmy, wymiary, efekty* (2010), *Populizm w Europie – defekt i przejaw demokracji* (2010), *Podstawy europeistyki. Podręcznik akademicki* (2009), *Płeć w społeczeństwie, ekonomii i polityce* (2009). Zainteresowania badawcze: europeizacja partii politycznych, kobiety w polityce, dydaktyka europeistyczna.

Rafał Riedel – politolog i ekonomista, pracownik naukowy Uniwersytetu Opolskiego, autor lub współautor książek: *Rotacyjna prezydencja w Radzie Unii Europejskiej po wejściu w życie traktatu z Lizbony. Analiza ról prezydencji w okresie przejściowym* (2014), *Integracja Polityczna Polaków w Austrii* (2012), *Central Europe – Two Decades After* (2010), *Unia Europejska w XXI wieku. Polityczno-prawna wspólnota interesów* (2010), *Europeizacja – mechanizmy, wymiary, efekty* (2010), *Supranacjonalizacja bezpieczeństwa energetycznego w Europie. Podejścia teoretyczne* (2010), *2011 – Polska Prezydencja w Unii Europejskiej* (2010), *Etyka a polityka* (2009), *Before and After Accession – Ukraine and Poland in Integrating Europe* (2008), *Demokracja medialna – źródła władzy* (2007), *Horyzonty tożsamości europejskich* (2007). Zainteresowania naukowe: polityczne i ekonomiczne aspekty integracji europejskiej, unia walutowa, polityka klima-

tyczno-energetyczna i bezpieczeństwo energetyczne w Unii Europejskiej, instytucje wspólnotowe, teorie integracji międzynarodowej.

Paweł Turczyński – politolog, adiunkt w Katedrze Studiów Europejskich Uniwersytetu Wrocławskiego. Wybrane publikacje: *Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa UE* (2007), *Bezpieczeństwo europejskie: systemy, instytucje, funkcjonowanie* (2011), *Amerykańskie koncepcje tarczy antyrakietowej w Europie* (2012), *Potencjał wojskowy UE na początku XXI w.* (2013), *Aspiracje Unii Europejskiej jako kreatora ładu międzynarodowego: lata 2005–2012* (2013). Zainteresowania badawcze: wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa UE, unijna polityka bezpieczeństwa i obrony, kształtowanie się europejskiej obronności i zdolności Unii Europejskiej do subordynowania jej otoczenia międzynarodowego, kulturowo-cywilizacyjny charakter tożsamości europejskiej.

Aldona Wiktorska-Święcka – germanistka i politolog, adiunkt w Katedrze Studiów Europejskich Uniwersytetu Wrocławskiego. Autorka wielu publikacji naukowych i popularnonaukowych, m.in. *Zarządzanie miastem, Wyzwania dla Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016* (2013), *Od obywatela dobrego do dojrzałego* (2011), *Traktatów o rzeczach codziennych: Demokracja* (2000), *Sex i gender* (2009), *Władza* (2010), *Obywatel* (2011). Zainteresowania naukowe: polityka publiczna, w tym szczególnie społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju regionalnego i lokalnego, rozwój sektora publicznego, nowe zarządzanie publiczne, innowacje w demokracji, rozwój obszarów metropolitalnych i aglomeracji, zarządzanie różnorodnością, polityka genderowa.

Przygotowanie podręcznika naukowego z odejściem od historyczno-instytucjonalnego ujęcia na rzecz podejścia problemowego oraz analizy krytycznej było jak najlepszym rozwiązaniem – to przysłowiowe trafienie w „10-tkę". W pracy mamy do czynienia z wyjątkowym w literaturze naukowej przedmiotu spojrzeniem na proces integracji i dezintegracji Europy z perspektywy ostatnich lat oraz doświadczeń zmian i kryzysu w UE.

Autorom podręcznika udał się zamiar stworzenia możliwości konfrontacji czytelnika z odmiennymi punktami widzenia, opiniami, poglądami, które stanowią dowód na bogactwo refleksji nad Unią Europejską. Podjęte tematy są ważne ze względu na coraz większą potrzebę identyfikowania czynników wpływających na rozwój polityczny, gospodarczy i społeczny UE, ze szczególnym uwzględnieniem procesów modernizacyjnych, transformacji, harmonizacji i unifikacji systemowej.

Bez wątpienia oddany do recenzji podręcznik akademicki odzwierciedla aktualny stan badań europeistycznych prowadzonych w Polsce i poza nią. Jego treść, zarówno dla studentów jak i badaczy będzie użytecznym narzędziem ułatwiającym przyswojenie wiedzy, jej systematyzację i pogłębienie oraz poznanie różnych, często sprzecznych, stanowisk analitycznych.

Praca ze względu na swój charakter bez wątpienia jest jedną z najcenniejszych tego typu publikacji w Polsce, a jej Autorzy należą do grona kompetentnych i twórczych pracowników naukowych znajdujących uznanie w krajowym środowisku naukowym. Z finezją poruszają się po materiale badawczym, który stanowił podstawę ich analizy naukowej. Czynią to przekonująco, wzbudzając w pełni zaufanie do zastosowanego przez nich języka i warsztatu badawczego.

Fragment recenzji prof. nadzw. dr. hab. Zbigniewa Czachóra
z Zakładu Badań nad Integracją Europejską, UAM Poznań

free copy/egzemplarz bezpłatny

DOLNY ŚLĄSK

Grupa EPL
w Parlamencie Europejskim

ISBN 978-83-927859-1-0